

Veel gezondheidsproblemen kunnen resulteren in plotselinge sterfte. Niet alleen acute infectieziekten, maar ook vergiftigingen, draaiingen van buikorganen, hartstilstand of 'ongelukken'.

In dit artikel een beknopt overzicht.

Plotselinge sterfte door meerdere oorzaken

Op de sectiezaal van de GD arriveren geregeld varkens die 'plots dood' zijn gegaan. Ook aan de telefoon krijgen de dierenartsen van de varkensafdeling vrij veel vragen over plotselinge sterfte. Van alle vragen die aan de varkensdierenartsen van de GD over specifieke gezondheidsproblemen worden gesteld, gaat 4 tot 5% over plotselinge sterfte bij varkens. Daarmee staat dit probleem op nummer 7 van de ranglijst van meest gestelde 'gezondheidsvragen'. Per leeftijdscategorie ligt het accent enigszins verschillend: de vragen gaan relatief wat vaker over zeugen en vleesvarkens dan over biggen.

Een inventarisatie van uitslagen van sectieonderzoek van de GD (zie tabel) laat zien dat vooral streptokokkeninfecties nogal eens ten grondslag liggen aan (acute) sterfte.

Dat zijn dan vooral speenbiggen en (jonge) vleesvarkens. Bij plots dode zeugen gaat het meestal om draaiingen van buikorganen of hartstilstand c.q. stress.

Als varkens plots dood gaan moeten we altijd Varkenspest, Mond- en Klauwzeer en de Ziekte van Aujeszky in ons achterhoofd houden.

Infectieziekten

Soms verloopt een infectieziekte zó snel, dat een varken al gestorven is voordat de typische verschijnselen die bij de ziekte horen zich hebben geopenbaard. Zo kunnen bijvoorbeeld acute App of *E. coli*-infecties in sterfte resulteren nog voordat een varken hoest of diarree krijgt. Bepaalde bacteriën kunnen een bloedvergiftiging veroorzaken die razendsnel fataal afloopt. Denk hierbij bijvoorbeeld aan *Streptococcus suis*, *E. coli* of *Haemophilus parasuis*. Maar het kan soms ook gebeuren met *Pasteurella*-bacteriën, Vlekziekte of *Salmonella*. Bovendien moeten we, als varkens plots dood gaan, altijd Varkenspest, Mond- en Klauwzeer en de Ziekte van Aujeszky in ons achterhoofd houden. Plotselinge sterfte op een bedrijf is dan ook een reden om voor de zekerheid bloedmonsters in te sturen naar het CVI in Lelystad om Varkenspest uit te sluiten.

Hersenvliesontsteking

Diverse bacteriële infecties kunnen een hersen(vlies)ontsteking veroorzaken die snel kan leiden tot sterfte. Dat is niet altijd echt 'plots dood', want je kunt het vaak zien aankomen. Maar het gaat wel snel. Meestal gaat het hierbij om gespeende biggen met een *Streptococci*-infectie. Ook oudere varkens gaan soms dood met hersenverschijnselen maar dan valt het doorgaans niet mee om een oorzaak te vinden.

Bloedsomloop

Als de bloedsomloop ernstig wordt verstoord, gaat een dier snel dood. Bij oudere varkens komt geregeld een acute hartstilstand voor, bijvoorbeeld door stress of hitte. Een groot varken heeft een relatief klein hart dat gemakkelijk overbelast kan raken. Bij gespeende biggen komt vrij vaak moerbeihartziekte voor, een afwijking die in verband gebracht wordt met vitamine E-gebrek maar ook wel met bepaalde infecties.

Een andere doodsoorzaak is die als een dier heel veel bloed verliest. Bijvoorbeeld door een maagbloeding of uitgebreide bloedingen in de darm (denk aan acute PIA). In feite zijn shockreacties, bijvoorbeeld een overgevoelighedsreactie op een enting of behandeling, ook een verstoring van de bloedsomloop.

Maag-darmdraaiingen

De buikorganen van varkens zijn niet zo stevig verankerd in de buikholte. Maag en darmen kunnen dan ook vrij gemakkelijk gaan draaien. Dit is vaak dodelijk omdat in de gedraaide delen het ontstane gas niet weg kan. De varkens lopen daardoor op en belangrijke bloedvaten raken afgeknelnd. Bovendien kunnen andere organen zoals de milt of zelfs de lever meedraaien en vervolgens zelfs scheuren. Ook dan ontstaat weer heel veel bloedverlies. Maag-darmdraaiingen kunnen onder andere ontstaan door gasophoping in de darm bij varkens die schrokkerig eten. Eén maal daags voeren is in dit geval risicovol.

Vergiftigingen

Bepaalde vergiftigingen kunnen bij varkens snel dodelijk aflopen. Dat geldt bijvoorbeeld voor een nitrietvergiftiging. Dat zien we nog wel eens bij biggen die bacterieel verontreinigd drinkwater krijgen. Bijvoorbeeld doordat de betreffende afdeling een tijd heeft leeggestaan en het water in de leidingen heeft stil gestaan. Bij watergebrek kan een zoutvergiftiging ontstaan. Ook dat komt nog wel eens voor bij biggen, bijvoorbeeld omdat ze de drinknippel niet snappen of door verstopte nippels. Ook gassen uit de mest kunnen, zeker bij een slechte ventilatie, dodelijk zijn, ook voor mensen. Denk aan H₂S, CO₂ en koolmonoxide.

Ongeluk

Verder kunnen varkens incidenteel verongelukken in de stal. Voorbeelden zijn zeugen die zich in de nesten werken in een (kraamstal)box of gevallen van elektrocutie doordat de stalinventaris niet geaard is.

Het valt aan de buitenkant meestal niet vast te stellen wat de doodsoorzaak van een plots gestorven varken is. Andere verschijnselen zoals ernstig hoesten, diarree, hersenverschijnselen of oplopen ontbreken namelijk vaak. Om de oorzaak te achterhalen, zodat een bedrijfsprobleem kan worden voorkomen, is een sectie nodig. Let op: als u bijvoorbeeld een big wil inzenden voor sectieonderzoek omdat 'plots dood' het probleem is, stuur dan géén slijter in die na een lang ziekteproces uiteindelijk tragisch is overleden. Dat is geen representatief voorbeeld.